

Warszawa, 18-09-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

VII.564.77.2025.DR/KNK

Pani

Marta Wcisło

Posel do Parlamentu Europejskiego

e-mail: marta.wcislo@europarl.europa.eu

Szanowna Pani Posel,

w odpowiedzi na Pani pismo z dnia 11 lipca 2025 r. zawierające prośbę o podjęcie interwencji przez Rzecznika Praw Obywatelskich, działając na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.) — pragnę zwrócić uwagę Pani Posel na następujące kwestie.

Kwestia podlegania odpowiedzialności represyjnej za prezentowanie zdjęć zdeformowanych płodów w kontekście aborcji była przedmiotem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka¹, Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych², a także opracowań naukowych³. Omawiana kwestia wymaga – na tym gruncie – ważenia wartości jakimi są wolność wypowiedzi (obejmująca nie tylko treść,

¹ Wyrok ETPCz z 13 stycznia 2011 r. w sprawie Hoffer i Annen p. Niemcom (skargi nr 397/07 i 2322/07), wyrok ETPCz z 26 listopada 2016 r. w sprawie Annen przeciwko Niemcom (skarga nr 3690/10), wyroki ETPCz z 20 września 2018 r. w sprawach Annen przeciwko Niemcom (skargi nr 3682/10, 3687/10, 9765/10, 70693/11); zob. też postanowienie Europejskiej Komisji Praw Człowieka z 22 lutego 1995 r. w sprawie Van Den Dungen przeciwko Holandii (skarga nr 22838/93) (wszystkie przywołane orzeczenia są dostępne w bazie HUDOC).

² Zob. J. Kulesza, *Publiczne prezentowanie zdjęć martwych płodów przez działaczy pro-life w orzecznictwie sądów powszechnych. Analiza krytyczna* [w:] *Pro dignitate legis et maiestate iustitiae. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Witolda Kuleszy*, red. A. Liszewska, J. Kulesza, Łódź 2020, s. 677–700.

³ A. Płoszka, *Publiczne eksponowanie banerów antyaborcyjnych w kontekście granic swobody ekspresji*, „Studia Iuridica” 2021, t. LXXXVIII, s. 325–349; J. Kulesza, *Zdjęcia martwych, zakrwawionych, ludzkich płodów jako nieprzychylna treść. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2023 r., I KK 471/22*, OSP 2024, nr 9 oraz cytowane tam inne prace tego autora.

ale i formę wypowiedzi, a także zapewniająca szczególną ochronę opinii wyrażanych debacie publicznej o ważnych problemach społecznych) oraz ochrona moralności (obyczajności) publicznej, a także dóbr osobistych takich jak zdrowie psychiczne (szczególnie w przypadku małoletnich), które mogą zostać naruszone przez publiczną prezentację szczególnie drastycznych treści. Jeśli wraz ze zdjęciami martwych płodów ludzkich zestawiane są wizerunki lub nazwiska osób pełniących funkcje publiczne, w procesie ważenia wartości należy uwzględnić także ich cześć i dobre imię, zachowując równocześnie w pamięci, że na gruncie dogmatyki praw człowieka wskazuje się na szerszy zakres dopuszczalnych prawnie wypowiedzi krytycznych kierowanych w stosunku do polityków z uwagi na ich silniejszą ekspozycję na krytykę⁴.

O problematyczności prawidłowej oceny omawianego zjawiska świadczy orzecznictwo Sądu Najwyższego, w ramach którego zaznaczyły się wyraźnie dwa kierunki rozstrzygania spraw podobnych. W ramach pierwszego poglądu wskazuje się, że przedstawienie wizerunku płodu usuniętego w ramach procedury aborcji nie realizuje znamienia nieprzyzwoitości zawartego w art. 141 Kodeksu wykroczeń⁵. Warto w tym miejscu przytoczyć fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2023 r. (sygn. akt I KK 419/22), w którym wskazano, że „całkowicie trafna [...] jest konstatacja, iż o ile prezentowane zdjęcia abortowanych ludzkich płodów mogą być oceniane jako drastyczne, szokujące, a nawet oburzające, to żadną miarą nie można powiedzieć, że są one wulgarne, bezwstydne, nieobyczajne, demoralizujące, łamiące normy obyczajowe, moralność, etykę, budzące zgorszenie [...] Należy oczywiście zgodzić się z postulatami, aby promowanie takich czy innych postaw dotyczących dopuszczalności przerywania ciąży odbywało się za pomocą mniej drastycznych środków wyrazu, nie ignorujących wrażliwości osób prezentujących poglądy przeciwne. [...] Nie tracąc z pola widzenia praw i interesów innych osób należy zauważyć, że przecież ich ochrona może odbywać się na drodze cywilnej (ochrona dóbr osobistych), czy też administracyjnej, a ingerencja prawa penalnego w omawianej kwestii winna zawsze stanowić ostateczność (ultima ratio)”.

W judykaturze Sądu Najwyższego było także wyrażane stanowisko przeciwne, czego przykładem może być postanowienie z dnia 12 października 2023 r. (sygn. akt

⁴ P. Sarnecki, art. 54, pkt 8 komentarza [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Tom II, wyd. II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, SIP Lex.

⁵ Zob. chociażby: wyrok SN z 22.10.2021 r., sygn. IV KK 247/21, LEX nr 3259921; wyrok SN z 30.06.2022 r., sygn. II KK 116/22, OSNK 2022, nr 10, poz. 37; wyrok SN z 28.10.2022 r., V KK 690/21, LEX nr 3521129 czy wyrok SN z 6.12.2022 r., V KK 483/21, LEX nr 3558758.

I KK 50/23)⁶, w którego uzasadnieniu wskazano, że: „zasadniczą racją przemawiającą za przyjęciem karalności publicznego prezentowania zdjęć martwych płodów jest nieobyčajność takiego zachowania wynikająca z naruszenia godności przynależnej przedstawionym na fotografiach płodom”. W przywołanym orzeczeniu przedstawiono szeroką argumentację odnoszącą się do ochrony godności człowieka, będącej najwyższą wartością konstytucyjną, o której stanowi art. 30 Konstytucji RP, ale także mającą silne zakorzenienie w systemie wartości obecnym w naszej kulturze. Prawna ochrona godności obejmuje także ochronę jego zwłok, co w ocenie SN dotyczy również martwego płodu ludzkiego⁷. W oparciu o takie założenie uznano, że zachowanie polegające na publicznym eksponowaniu zdjęć martwych płodów jako uderzające w godność człowieka spełnia znamię nieprzyzwoitości z art. 141 Kodeksu wykroczeń.

Pragnę wskazać, że nawet przy przyjęciu poglądu Sądu Najwyższego zakładającego, że eksponowanie w przestrzeni publicznej wizerunków płodów ludzkich poddanych aborcji nie podlega odpowiedzialności z zakresu prawa wykroczeń, wciąż istnieją środki działania, które mogą służyć reagowaniu na zachowania tego rodzaju, przy czym są to środki cywilnoprawne związane z ochroną dóbr osobistych przewidziane w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.). Potwierdza to wprost przytoczony wcześniej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2023 r., sygn. I KK 419/22.

Z pisma Pani Poseł wynika, że skorzystała już Pani z jednego z wyżej wskazanych środków działania, zawiadamiając Straż Miejską o konkretnym przypadku eksponowania banerów aktywistów sprzeciwiających się dostępności aborcji, co poskutkowało wniesieniem do sądu wniosku o ich ukaranie.

W tym miejscu pragnę wskazać, że kompetencje Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu wykroczeniowym, podobnie jak w postępowaniu karnym, są ograniczone. Przede wszystkim RPO nie może przystąpić do takiego postępowania. Równocześnie zgodnie z art. 110 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2025 r. poz. 860) Rzecznik może wnosić kasację od prawomocnych wyroków w tych sprawach. W związku z powyższym, jeśli ewentualny prawomocny wyrok w sprawie, w której podjęła Pani interwencję nie będzie w Pani opinii zgodny ze standardami ochrony praw i wolności człowieka i

⁶ Zob. też postanowienie SN z 16.02.2023 r., sygn. akt I KK 471/22.

⁷ Pogląd taki Sąd Najwyższy uzasadnił, odwołując się do wyroku TSUE z 18.10.2011 r., C-34/10, Oliver Brüstle v. Greenpeace EV, ZOTSiS 2011, nr 10A, poz. I-9821.

obywatela, pragnę poinformować o możliwości ponownego zwrócenia się do RPO z wnioskiem o rozważenie wniesienia kasacji.

Chcę zaznaczyć, że przyjęty sposób działania w sprawie wiąże się z kierującą działalnością Rzecznika Praw Obywatelskich zasadą subsydiarności, zgodnie z którą interwencja Rzecznika powinna mieć miejsce dopiero po wykorzystaniu przez wnioskodawcę przewidzianych prawem środków prawnych oraz nieuzyskaniu rozstrzygnięcia zgodnego z konstytucyjnymi standardami ochrony praw i wolności jednostki.

Kończąc, pragnę podziękować za okazane Rzecznikowi zaufanie, jednocześnie wyrażając nadzieję, iż przedstawione wyjaśnienia spotkają się z Pani zrozumieniem.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/